

Karel Čapek (1890 – 1938): R.U.R.
Rossum's Universal Robots
Kolektivní drama o vstupní komedii a třech dějstvích
(1920)

V dramatu vystupují lidé a Roboti. Roboti v předeře oblečeni jako lidé. Jsou úseční v pohybech i výslovnosti, bezvýrazných tváří, upřeného pohledu. Ve vlastní hře, která se odehrává o deset let později, mají plátěné blůzy v pasu stažené řemenem a na prsou mosazné číslo.

Předehra

Ústřední kancelář továrny Rossum's Universal Robots. Vpravo vchod. Okny v průčelní stěně pohled na nekonečné řady továrních budov. Vlevo další ředitelské místnosti. Za velikým psacím stolem sedí v otáčecím křesle centrální ředitel Harry Domin: asi osmatřicetiletý, vysoký, oholený.

Na stole žárovka, telefon, těžítka, pořadač dopisů atd., na stěně vlevo velké mapy s lodními a železničními liniemi, veliký kalendář, hodiny...; na stěně vpravo přibity tištěné plakáty: „Nejlacinější práce: Rossumovi Roboti.“ „Tropičtí Roboti, nový vynález. Kus 150 \$.“ „Každý si kup svého Robota!“ „Chcete zlevnit svoje výrobky? Objednejte Rossumovy Roboty.“ (...) V kontrastu k této výzdobě stěn je na zemi nádherný turecký koberec, vpravo kulatý stůl, pohovka, kožená klubovní křesla a knihovna, v níž místo knih stojí láhve s vínem a kořalkami. (...) Vedle Dominova stolu psací stroj, na němž píše dívka Sulla.

DOMIN diktuje: „– že neručíme za zboží poškozené dopravou. Upozornili jsme vašeho kapitána hned při nakládání, že loď je nezpůsobilá k dopravě Robotů, takže zkáza nákladu nepadá na náš účet. Znamenáme se – za Rossum's Universal Robots –“ Hotovo?

SULLA: Ano.

DOMIN: Nový list. Friedrichswerke, Hamburk. – Datum. – „Potvrzujeme objednávku na patnáct tisíc Robotů –“ Zazvoní domácí telefon. Domin jej zvedne a mluví do něho: Haló – Zde centrální – ano. – Zajisté. – Ale ano, jako vždycky. – Ovšem, kabelujte jim. – Dobrá. Zavěsí telefon. Kde jsem přestal?

SULLA: Potvrzujeme objednávku na patnáct tisíc R. (...)

MARIUS vstoupí: Pane řediteli, nějaká dáma prosí –

DOMIN: Kdo?

MARIUS: Nevím. Podává vizitku.

DOMIN čte: Prezident Glory. – Že prosím.

MARIUS otevře dveře: Račte, paní.

Vejde HELENA GLORYOVÁ. MARIUS odejde.

Helena Gloryová je jednadvacetiletá dcera prezidenta Gloryho, tedy podnikatelského magnáta, jehož jméno zná celý svět. Sem doprostřed oceánu, na ostrov, kde se vyrábějí Roboti, přijela ze zvědavosti, aby se o Robotech dozvěděla víc. Domin je jejím půvabem i osobností zcela zaujat. Písařku Sullu pošle pryč.

DOMIN: (...) S nadšením: Zdržíte se déle, že ano? (...) Zajímala by vás historie vynálezu?

HELENA: Ano, prosím vás. Usedne.

DOMIN: Tak tedy. Sedne si na psací stůl, pozoruje Helenu uchvácen a odříkává rychle: Bylo to roku 1920 kdy se starý Rossum veliký fyziolog ale tehdy ještě mladý učenec odebral na tento daleký ostrov aby studoval mořské živočišstvo tečka. Přitom se pokoušel napodobit chemickou syntézou živou hmotu řečenou protoplazma až najednou objevil látku která se chovala naprosto jako živá hmota ač byla jiného chemického složení to bylo roku 1932 právě čtyři sta čtyřicet let po objevení Ameriky, uf.

HELENA: To umíte z paměti?

DOMIN: Ano; fyziologie, slečno Gloryová, není mým řemeslem. Tak dál?

HELENA: Třeba.

DOMIN *slavnostně*: A tehdy, slečno, starý Rossum napsal mezi své chemické vzorce tohleto: „Příroda našla jen jeden způsob, jak organizovat živou hmotu. Je však jiný způsob, jednodušší, tvárnější a rychlejší, na nějž příroda vůbec nenarazila. Tuto druhou cestu, po které se mohl brát vývoj života, jsem dnešního dne objevil.“ Představte si, slečno, že tahle veliká slova psal nad chrchlem jakéhosi koloidálního rosolu, který by ani pes nesežral. Představte si ho, že sedí nad zkumavkou a myslí na to, jak z ní vyroste celý strom života, jak z ní budou vycházet všechna zvířata, počínajíc nějakým vířníkem a končíc – končíc samotným člověkem. Člověkem z jiné látky, než jsme my. Slečno Gloryová, to byl ohromný okamžik.

HELENA: Tak dál.

DOMIN: Dál? Teď šlo o to, dostat život ze zkumavky ven a zrychlit vývoj a utvořit nějaké ty orgány, kosti a nervy a kdesi cosi a nalézt jakési takové látky, katalyzátory, enzymy, hormony a tak dále, zkrátka, rozumíte tomu?

HELENA: N-n-nevím. Myslím, že jen málo.

DOMIN: Já docela nic. Víte, pomocí těch vodiček mohl dělat, co chtěl. Mohl třeba dostat medúzu se sokratovským mozkiem nebo žízalu padesát metrů dlouhou. Ale protože neměl kouska humoru, vzal si do hlavy, že udělá normálního obratlovce nebo snad člověka. A tak se do toho pustil.

HELENA: Do čeho?

DOMIN: Do napodobení přírody. Nejdřív zkusil udělat umělého psa. Stálo ho to řadu let, vyšlo z toho cosi jako zakrnělé tele a poslo to za pár dní. Ukážu vám to v muzeu. A pak už se dal starý Rossum do vytváření člověka.

Pauza.

HELENA: A to nesmím nikomu prozradit?

DOMIN: Nikomu na světě.

HELENA: Škoda že už je to ve všech čítankách.

DOMIN: Škoda. *Seskočí se stolu a usedne vedle Heleny.* Ale víte, co v čítankách není? *Ťuká si na čelo.* Že byl starý Rossum úžasný blázen. Vážně, slečno Gloryová, ale tohle nechte pro sebe. Ten starý výstředník chtěl opravdu dělat lidi.

HELENA: Ale vždyť vy *děláte* lidi!

DOMIN: Přibližně, slečno Heleno. Ale starý Rossum to mínil doslovně. Víte, chtěl jaksi vědecky sesadit Boha. Byl strašlivý materialista, a proto to všechno dělal. Nešlo mu o nic víc než podat důkaz, že nebylo žádného Pánaboha zapotřebí. Proto si umanol udělat člověka navlas, jako jsme my. Znáte trochu anatomii?

HELENA: Jen – docela málo.

DOMIN: Já také. Představte si, že si vzal do hlavy vyrobit všechno do poslední žlázy jako v lidském těle. Slepé střevo, mandle, pupek, samé zbytečnosti. Dokonce i – hm – i pohlavní žlázy.

HELENA: Ale ty přece – ty přece –

DOMIN: – nejsou zbytečné, já vím. Ale mají-li se lidé uměle vyrábět, pak není – hm – nijak třeba –

HELENA: Rozumím.

DOMIN: Ukážu vám v muzeu, co zpackal za deset let dohromady. Měl to být muž, žilo to celé tři dny. (...) A tehdy sem přišel inženýr Rossum, synovec starého. Geniální hlava, slečno Gloryová. Jak uviděl, co tropí starý, řekl: „To je nesmysl, vyrábět člověka deset let. Nebudeš-li ho vyrábět rychleji než příroda, pak na ten celý krám nakašlat.“ A pustil se sám do anatomie.

HELENA: V čítankách je to jinak.

DOMIN *vstane*: V čítankách je placená reklama a ostatně nesmysl. Stojí tam například, že Roboty vynalezl starý pán. Zatím se starý snad hodil na univerzitu, ale o tovární výrobě neměl ponětí. Myslel, že udělá skutečné lidi, tedy snad nějaké nové Indiány, docenty nebo idioty, víte? A

teprve mladý Rossum měl nápad udělat z toho živé a inteligentní pracovní stroje. Co je v čítankách o spolupráci obou velikých Rossumů, je povídačka. Ti dva se ukrutně hádali. Starý ateista neměl drobet pochopení pro industrii, a konečně ho mladý zavřel do nějaké laboratoře, aby se tam pipal se svými velkými potraty, a začal to vyrábět sám, po inženýrsku. Starý Rossum ho doslovně prokrel a do své smrti usmolil ještě dvě fyziologické obludy, až ho nakonec našli v laboratoři mrtvého. To je celá historie.

HELENA: A co tedy mladý?

DOMIN: Mladý Rossum, slečno, to byl nový věk. Věk výroby po věku poznání. Když si okoukl anatomii člověka, viděl hned, že je to příliš složité a že by to dobrý inženýr udělal jednodušeji. Začal tedy předělávat anatomii a zkoušel, co se dá vynechat nebo zjednodušit – Zkrátka, slečno Gloryová, nenudí vás to?

HELENA: Ne, naopak, je to hrrozně zajímavé.

DOMIN: Tak tedy mladý Rossum si řekl: Člověk, to je něco, co dejme tomu cítí radost, hraje na housle, chce jít na procházku a vůbec potřebuje dělat spoustu věcí, které – které jsou vlastně zbytečné.

HELENA: Oho!

DOMIN: Počkejte. Které jsou zbytečné, když má třeba tkát nebo počítat. Naftový motor nemá mít třapce a ornamenty, slečno Gloryová. A vyrábět umělé dělníky je stejné jako vyrábět naftové motory. Výroba má být co nejjednodušší a výrobek prakticky nejlepší. Co myslíte, jaký dělník je prakticky nejlepší?

HELENA: Nejlepší? Snad ten, který – který – Když je poctivý – a oddaný.

DOMIN: Ne, ale ten nejlacinější. Ten, který má nejmenší potřeb. Mladý Rossum vynalezl dělníka s nejmenším počtem potřeb. Musel ho zjednodušit. Vyhodil všechno, co neslouží přímo práci. Tím vlastně vyhodil člověka a udělal Robota. Drahá slečno Gloryová, Roboti nejsou lidé. Jsou mechanicky dokonalejší než my, mají úžasnou rozumovou inteligenci, ale nemají duši. Ó, slečno Gloryová, výrobek inženýra je technicky vytrřibenější než výrobek přírody.

HELENA: Říká se, že člověk je výrobek boží.

DOMIN: Tím hůř. Bůh neměl ani ponětí o moderní technice. (...) Viděla jste mou písárku?

HELENA: Nevšimla jsem si.

DOMIN *zvoní*: Víte, akciová továrna Rossumových Univerzálních Robotů dosud nevyrábí jednotné zboží. (...) Ti lepší budou snad žít dvacet let.

HELENA: Pak hynou?

DOMIN: Ano, opotřebují se.

Vstoupí SULLA.

DOMIN: Sullo, ukažte se slečně Gloryové.

HELENA *vstane a podává jí ruku*: Těší mne. Je vám asi hrozně smutno tak daleko od světa, vidíte?

SULLA: To neznám, slečno Gloryová. Račte usednout prosím.

HELENA *usedne*: Odkud jste, slečno?

SULLA: Odtud, z továrny.

HELENA: Ach, vy jste se narodila tady?

SULLA: Ano, byla jsem tu udělána.

HELENA *vyskočí*: Cože?

DOMIN *směje se*: Sulla není člověk, slečno, Sulla je Robot. (...) *Položí ruku SULLĚ na rameno*: Sulla se nehněvá. Podívejte se, slečno Gloryová, jakou děláme pleť. Sáhnete jí na tvář.

HELENA: Oh ne, ne!

DOMIN: Nepoznala byste, že je z jiné látky než my. Prosím, má i typické chmýří blondýnek. Jen oči jsou drobátko – Ale zato vlasy! Obráťte se, Sullo!

HELENA: Přestaňte už!

DOMIN: Pohovořte s hostem, Sullo. Je to vzácná návštěva.

SULLA: Prosím, slečno, posad'te se. *Obě usednou.* Měla jste dobrou plavbu?

HELENA: Ano – za – zajisté.

SULLA: Nevracejte se po Amélii, slečno Gloryová. Barometr silně klesá, na 705. Počkejte na Pensylvánii, to je velmi dobrá, velmi silná loď.

DOMIN: Kolik?

SULLA: Dvacet uzlů za hodinu. Tonáž dvanáct tisíc.

DOMIN *směje se*: Dost, Sullo, dost. Ukažte nám, jak umíte francouzsky.

HELENA: Vy umíte francouzsky?

SULLA: Umím čtyři jazyky. Píši Dear Sir! Monsieur! Geehrter Herr! Ctěný pane!

HELENA *vyskočí*: To je humbuk! Vy jste šarlatán! Sulla není Robot, Sulla je děvče jako já! Sullo, to je hanebné – proč hrajete takovou komedii?

SULLA: Já jsem Robot.

HELENA: Ne, ne, vy lžete! Oh Sullo, odpus'te, já vím – donutili vás, abyste jim dělala reklamu! Sullo, vy jste děvče jako já, že? Řekněte!

DOMIN: Lituji, slečno Gloryová. Sulla je Robot.

HELENA: Vy lžete!

DOMIN *vztyčí se*: Jakže? – *Zazvoní.* Promiňte, slečno, pak vás musím přesvědčit.

Vejde MARIUS.

DOMIN: Marie, doved'te Sullu do pitevny, aby ji otevřeli. Rychle!

HELENA: Kam?

DOMIN: Do pitevny. Až ji rozříznou, půjdete se na ni podívat.

HELENA: Nepůjdu!

DOMIN: Pardon, mluvila jste o lži.

HELENA: Vy ji chcete dát zabít?

DOMIN: Stroje se nezabíjejí.

HELENA *obejme Sullu*: Nebojte se, Sullo, já vás nedám! Řekněte, drahoušku, jsou k vám všichni tak suroví? To si nesmíte dát líbit, slyšíte? Nesmíte, Sullo!

SULLA: Já jsem Robot.

HELENA: To je jedno. Roboti jsou stejně dobří lidé jako my. Sullo, vy byste se nechala rozříznout?

SULLA: Ano.

Sulla nakonec v pitevně neskončí, a navíc Helena se zamiluje do Domina a oba uzavřou sňatek. Helena se přestěhuje na ostrov. Jediným člověkem, kterého si s sebou vezme ze svého předchozího domova, je její stará chůva Nána.

Deset let po Helenině příjezdu na ostrov začíná vlastní hra. Helena se mezitím samozřejmě spřátelila s šéfy jednotlivých provozů R.U.R.: Fabrym, Gallem, Hallemeierem, Busmanem, Alquistem (ovšem když se s nimi poprvé setkala, považovala je za roboty...). Alquist je zřetelně starší než ostatní, pracuje jako stavitel a má osobnost intelektuála.

Dějství první

Helenin salon. (...)

HELENA: Co se jen proboha děje? Nic, nic se mně neřekne! *Dívá se triedrem k přístavu.* Je to válečná loď! Bože, proč válečná? Něco na ni nakládají – a v takovém spěchu! Co se přihodilo? Je na ní jméno – „Ul-ti-mus“. Co je to „Ultimus“?

NÁNA *vrací se s novinami*: Po zemi je nechá válet! Takhle je rozmačkat!

HELENA *rozevře rychle noviny*: Staré, už týden staré! Nic, nic v nich! *Pustí noviny.*

NÁNA *zdvihne je, vyndá z kapsy v zástěře rohové brejle, posadí se a čte.*

HELENA: Něco se děje, Náno! Mně je tak úzko! Jako by všech no bylo mrtvé, i vzduch –
NÁNA *slabikuje*: „Vál-ka na Bal-ká-ně.“ Ach Jezus, zase trest Boží! Šak ta vojna přijde taky sem! Je to daleko vodtud?

HELENA: Daleko. Oh nečti to! Je to pořád stejné, pořád ty války –

NÁNA: Jakpak by nebyly! Copak neprodáváte pořád tisíce tisíců těch pohanů za vojáky? – Oh, Kriste Pane, to je dopuštění!

HELENA: Ne, nečti! Nechci nic vědět!

NÁNA *slabikuje*: „Ro-bot-ští vojáci ni-ko-ho ne-še-tří v do-by-tém ú-ze-mí. Vy-vraž – Vyvraždili přes sedm set tisíc ob-čan-ských lidí –“ Lidí, Heleno!

HELENA: To není možno! Ukaž – *Nakloní se k novinám, čte*: „Vyvraždili přes sedm set tisíc lidí patrně na rozkaz velitele. Tento čin, příčící se –“ Tak vidíš, Náno, to jim poručili lidé!

NÁNA: Tudle je něco nejtlustěje vytištěného. „Po-sled-ní zprá-vy. V Ha-vru se u-sta-vi-la prv-ní ra-so-vá or-or-ga-ni-zace Robotů.“ – To nic není. Tomu nerozumím. A tudle, Pane Bože, zas nějaká vražda! Pro Krista Pána!

HELENA: Jdi, Náno, odnes ty noviny!

NÁNA: Počkat, tadyhle je něco velkého. „Po-pu-la-ce.“ Co to je?

HELENA: Ukaž, to já vždycky čtu. *Vezme noviny*. Ne, jen si považ! *Čte*: „Za poslední týden nebylo opět hlášeno ani jediné narození.“ *Pustí noviny*.

NÁNA: Co to má bejt?

HELENA: Náno, lidé se přestávají rodit.

NÁNA *skládá brýle*: Tak to je konec. To je s náma konec.

HELENA: Prosím tě, nemluv tak!

NÁNA: Už se lidi neroděj. To je trest, to je trest! Hospodin poranil ženský neplodností.

HELENA *vyskočí*: Náno!

NÁNA *vstává*: To je konec světa. Z ďábelský pejchy ste se vopovážili tvořit jako pámbu. Bezbožnost je to a rouhání, jako bohové chcete bejt. A jako *Bůh* vyhnal člověka z ráje, tak ho vyžene ze světa celého!

HELENA: Mlč, Náno, prrosím tě! Udělala jsem ti něco? Udělala jsem něco tomu tvému zlému Pánubohu?

NÁNA *(s velikým gestem)*: Nerouhat se! – Von dobře ví, proč vám nedal dítě! *Odejde vlevo*.

HELENA *u okna*: Proč *mně* nedal – Bože můj, copak *já* za to mohu? – *Otvírá okno a volá*: Alquiste, halo, Alquiste! Pojd'te sem nahoru! – Cože? – Ne, pojd'te *právě* tak, jak jste! Vy jste tak milý v těch zednických šatech! Honem! *Zavře okno a zastaví se před zrcadlem*. Proč *mně* nedal? Mně? *Naklání se k zrcadlu*. Proč, proč ne? Slyšíš? Copak ty za to můžeš? *Vztyčí se*. Ach, mně je úzko! *Jde Alquistovi vlevo naproti*.

Pauza.

HELENA *vrací se s Alquistem*. – *Alquist jako zedník, pomazán vápnem a cihlami*: Jen pojd'te. Vy jste mi udělal takovou radost, Alquiste! Já vás mám všechny tolik ráda! Ukažte ruce!

ALQUIST *schovává ruce*: Paní Heleno, zamazal bych vás, jsou od práce.

HELENA: To je na nich to nejlepší. Dejte sem! *Tiskne mu obě ruce*. (...) Alquiste, co znamená „Ultimus“?

ALQUIST: To znamená „poslední“. Proč?

HELENA: Že se tak jmenuje má nová loď. Viděl jste ji? Myslíte, že brzo – – uděláme výlet?

ALQUIST: Snad velice brzo. (...)

HELENA: Oh, řekněte, děje se něco?

ALQUIST: Docela nic. Jen samý pokrok. (...)

Poznámky a vysvětlivky:

750 – pokles tlaku pod 1000 hektopascalů znamená blížící se bouři; **Dear Sir! Monsieur!** [diə sə:] [məsjö]; **kabelovat** – přenášet (elektronické) informace podmořským kabelem; **koloidální** – dnes *koloidní = jemné konzistence*; **rohové brejle** – brýle staršího typu s obroučkami ze zvířecí rohoviny; **uzly (za hodinu)** – jednotka rychlosti plavidel v námořních mílích (1,85 km) za hodinu; **vířník** – drobný vodní organismus.

Karel Čapek: R.U.R.: poznámky k interpretaci

Těžko bychom v dějinách literatury našli druhý takový případ, kdy třicetiletý dramatik, dosud známý jen ve své vlasti, napíše hru, která zaujme natolik, že je okamžitě přeložena a již rok po své premiéře zahájí vítěznou pouť po světových jevištích – a tento úspěch pokračuje dodnes. Právě tohle všechno se přihodilo Karlu Čapkovi a jeho hře **R.U.R.**

Hra zaujme již svou **kompozicí**. Začíná *Předehrou*, v níž Domin Heleně – ale vlastně hlavně divákům – vypráví příběh objevu robotů. Na rozdíl od dnešního chápání **Čapkovi roboti nejsou stroje**, ale umělé bytosti ze syntetické organické hmoty. Jsou to bliženci Netvora, kterého o století dříve v románu Mary Shelleyové vytvořil Viktor Frankenstein. Graduující návaznost na britskou předlohu vytušíme: Frankenstein v duchu romantismu chápe své bádání jako opovážlivou vzpouru proti všemohoucímu Bohu, zatímco Domin a jeho tým (s výjimkou stavitele Alquista) jako lidé **moderního věku** již Bohem otevřeně pohrdají a na jeho místo postavili sami sebe (*HELENA: Říká se, že člověk je výrobek boží. DOMIN: Tím hůř. Bůh neměl ani ponětí o moderní technice.*).

Vlastně frankensteinovským typem byl starý Rossum, zatímco novým sekáčem je Rossum mladý (oba se dopustili ukvapené absolutizace lidského *rozumu* – odtud jejich příjmení).

Hra byla napsána brzy po skončení První světové války, kdy se opět rozběhla kola tovární výroby pro běžný svět a lidstvo bylo zcela zaujato **myšlenkou na setrvalý pokrok**, tedy na věčný, stupňovaný **materiální blahobyť**. Jeho ztělesněním se stala Fordova montážní linka: tam už člověk ztrácí svou osobitost a stává se jen předurčenou součástí výroby (*DOMIN: /.../ Vyhodil všechno, co neslouží přímo práci. Tím vlastně vyhodil člověka a udělal Robota.*). **Lidé sami sebe zbavili práce** vlastně ve dvojitým smyslu: jednak **odstranili práci tvůrčí a esteticky hodnotnou**, jednak **přestali vůbec pracovat**. Tady připomeňme Čapkovi zcela odlišnou osobní zkušenost: pocházel z rodiny venkovského lékaře (jenž často léčil úrazy z práce v lese či dole) a sám byl zdatným zahrádkářem.

Ponižující zacházení lidí s roboty (*Vy byste se nechala rozříznout? Ano.*) je dáno snahou o co **nejlacinější výrobu** (dnešní ekonomové mluví o *závodě ke dnu*). S takovým jevem se setkáváme i my: pokud firma podnikající např. v České republice zjistí, že své výrobky může produkovat kdesi na východě v zemích s lacinější pracovní silou, neváhá ani na okamžik a hned tam přesouvá výrobu.

Vyhráno však nemají ani ti, kteří tady zůstali. Nároky ze strany zaměstnavatelů se drasticky stupňují: např. se považuje za standard, když pracovník je dostupný na mobilním telefonu i po pracovní době (*Člověk, to je něco, co dejme tomu cítí radost, hraje na housle, chce jít na procházku a vůbec potřebuje dělat spoustu věcí, které – které jsou vlastně zbytečné.*).

Přítom navzdory vysokému výrobnímu tempu **společnost** – Čapkova i naše současná – jako celek **stagnuje**, a to i demograficky (v 90. letech a znovu od r. 2020 se rodí tak málo dětí, že česká populace klesá o desetitisíce obyvatel ročně). Proč to tak je? Ocitli jsme se ve fázi, kdy ze společnosti mizí dobře placení dělníci vyrábějící hodnotné, nezpochybnitelné statky: **tvůrčí práce** je přece **důležitým nástrojem pro seberealizaci člověka i pro jeho komunikaci se světem**. Náš ekonomický i osobní život se však ocitl v zajetí spekulativního bankovního kapitálu (odtud např. extrémní ceny bydlení): „*Za poslední týden nebylo opět hlášeno ani jediné narození.*“

A jakou **cestu ven** vidí lidé ovládající společnost? No samozřejmě **války**: snadné už proto, že vojáci i civilisté jsou (chápáni jako) roboti a jejich smrti nikdo z mocných tohoto světa nelituje. Jenže v robotech je oživena složitější psychika a roboti se vzbouří... Díky Čapkově vynalézavému využití divadelního prostoru se o vývoji ve světě dozvídáme z novin i telefonu, a tak pochopíme, že z Domina, Heleny i inženýrů v továrně se stává obklíčená skupina odsouzená k zániku...

https://unewhavendh.org/theaterarts_remoterepertory/r-u-r-on-stage-screen/

<https://www.shacklefordfreelance.com/rur/>